

Jäsentiedote 1/2009 - KEVÄT

Yhdistyksen verkkosivut:

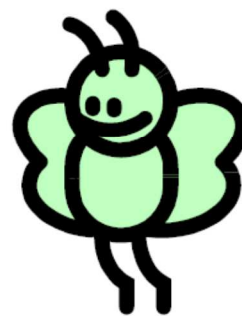
www.sll.fi/etela-karjala/imatra

valokuva: Marja Huuhtanen

Imatran seudun luonnonsuojeluyhdistys ry.

Tulossa tapahtumarikas 33. toimintavuosi

Imatran seudun luonnonsuojeluyhdistys starttaa uuteen vuoteen hieman uusin kasvoin. Syyskokouksen yhteydessä valittu hallitus toivottaa jäsenet, niin vanhat kuin uudetkin ystävineen lämpimästi tervetulleeksi retkille ja muihin tapahtumiin! Näistä on tarkempia tietoja keskiaukeamalla.

Syyskokouksen yhteydessä järjestettiin tietokilpailu, jonka tuloksista voitte lukea sivulta 8. Testatkaapa myös nimistötuntemustanne takasivulta! Viime vuonnahan maailman kaikki nisäkkäät saivat oman suomenkielisen nimen – joitakin muutoksia vastustettiin, mutta enemmän tikutakut ja muut saivat osakseen hämmästyä ja kummastusta.

Tiedotteessa olemme pyrkineet esittelemään monipuolisesti Imatran seudun luontoa. Vuoksenniskalla pitkän opettajanuran tehneen Kaarina Rutasen edelleen jatkuvasta kasvi-innostuksesta on enemmän sivulla 10, pihoilta karanneen jättiputken valoituksista sivulla 11 ja Juha Jantunen puolestaan houkuttelee teitä Vuoksen talvilintujen pariin heti viereisellä sivulla. Koska seuraava jäsentiedote ilmestyy kesän jo kuluessa, sivuilla 4–5 on jo hieman asiaa tulevaa päiväperhoskesää varten.

Tänä vuonna Suomen luonnonsuojeluliiton toiminnan painopisteenä ovat ilmastomuutokseen liittyvät kysymykset sekä soidensuojelu. Muita keskeisiä haasteita ovat mm. ympäristöhallinnon uudistus, uhanalaistumiskehityksen hidastaminen (pysäyttäminen tuskin onnistuu) sekä uudistuvan energian käyttösuuden lisääminen. Onneksi sentään EU:ssa ymmärrettiin, ettei turve todellakaan ole bioenergiaa!

Näistä ja monista muista ajankohtaisista ympäristöasioista löytyy runsaasti lisätietoja luonnonsuojeluliiton nettisivuilta. Käykää silloin tällöin kurkkaamassa, miten valtakunnan merkittävien luontoasioiden kansalaisjärjestö puolustaa monimuotoista ja elävää elinympäristöämme! Tässä tärkeässä työssä olette yhdistyksemme jäsenenä mukana, siitä lämmin kiitos jokaiselle.

Yhdistyksen tapahtumat ovat edelleen kaikille avoimia ja maksuttomia. Houkutella siis retkillemme ja tapahtumiin mukaan myös ystävämme, sillä toimintamme on teidän varassa. Toivottavasti pystymme järjestämään mielenkiintoisia ja opettavaisia retkiä myös perheen pienimmille!

Nähdään seuraavaksi pöllöjen merkeissä!

Kimmo Saarinen, puheenjohtaja

YHDISTYKSEN HALLITUS VUONNA 2009

Kimmo Saarinen, puheenjohtaja
Tuija Mertanen, jäsen
Jouko Sirkiä, jäsen
Niina Tarvaskari, jäsen

Seppo Pousi, varapuheenjohtaja
Pertti Ahvonen, varajäsen
Kyösti Kultanen, varajäsen

Yhteystiedot

Imatran seudun luonnonsuojeluyhdistys
c/o Kimmo Saarinen, Tiuruniementie 240, 55330 Tiuruniemi
Puh. 041 – 463 1737
Sähköposti: imatraly@hotmail.com

Jättiputket valtaavat Imatrania, torjuntatyöt jatkuvat

Luontoon levinneet uudet tulokaslajit herättävät ajatuksia sekä puolesta että vastaan. Viime vuosina on kiistelty erityisesti vahvan jalansijan saaneen lupiinin merkityksestä. Se on kaunis kukkiessaan, mutta melkoinen turma niittykasveillemme. Lupiinin vana-vedessä lähiluontoomme on kotiutunut kenties vieläkin hankalampia vieraslajeja, muhkeita jättiputkia, jotka aiheuttavat myös terveyshaittoja ihmisille.

Keräsimme vuonna 2005 yhdessä Imatran kaupungin ympäristötoimen kanssa yleisöhavaintoja puutarhoista karanneista jättiputkista. Jo reilussa viikossa kertyi yli sata puhelua karkulaisista. Vankimmat esiintymät olivat Virasojalla sekä Saareksiinmäeltä ja Imatrankoskelta Meltolaan ulottuvalla alueella. Pahimpia paikkoja oli Rautionkylässä Kohokujan päässä lähellä Immalajärven rantaa, Onnelassa Sirkankadun päässä sekä Karhumäellä ajoharjoitteluradan ja taimitarhan välimaastossa. Karkulaisten sijainti käy ilmi kartasta, joka löytyy yhdistyksen nettisivuilta. Sivuilta löytyy lisätietoja mm. jättiputkien terveysvaikutuksista.

Jo kartoituksen yhteydessä epäiltiin, että todellisuudessa tilanne lienee vielä pahempi ja moni karkulainen jäi ilmoittamatta. Tämä pitikin paikkansa. Kun yhdistyksemme aktiivi *Tuija Mertanen* on yhdessä Imatran kaupungin ympäristötoimen "tuho-partioiden" kanssa hävittänyt pahimpia kasvustoja vuosina 2007 ja 2008, jättiputkia on riittänyt kiusaksi asti. Kasveja on kuritettu sekä niittämällä että myrkyttämällä ainakin 150 paikassa. Monin paikoin hävitystoimia on tehty useita kertoja kahden vuoden aikana, ja joillakin paikoin asukkaat ovat myös itse niittäneet kasveja. Lähialueen asukkaita onkin innostettu omatoimisesti järjestämään hävitystalkoita.

Jättiputkea hävittäessä tärkeimmät ohjeet ovat: käytä aina suojaavaa vaatetusta, vältä työskentelyä aurinkoisina päivinä ja pesevy huolella jälkeenpäin. Iho ja silmät on suojattava kasvinesteeltä, jota saattaa roiskua tai valua leikatuilta pinnoilta sekä muilta kasvin osilta. Jos kasvinestettä joutuu iholle, on iho pestävä saippualla ja vedellä mahdollisimman pian. Kun kasvineste on poistettu iholta, ei jälkivaikutuksia tarvitse pelätä. Likaantuneet vaatteet ja välineet pitää huuhdella ja käsitellä varoen.

kuva: Juha Jantunen

Jättiputkista lyhyesti

- Kaukasiasta kotoisin olevat lajit on tuotu Suomeen puutarhakasveiksi
- Suomessa tavallisimpia lajeja ovat kaukasianjättiputki (*Heracleum mantegazzianum*) ja persianjättiputki (*H. persicum*)
- Jopa kolmemetriseksi venyvät kasvit ovat erittäin kilpailukykyisiä ja ne menestyvät monenlaisissa ympäristöissä; lopulta ne tukahduttavat alkuperäisen kasvillisuuden täysin
- Jättiputkien hävittämistä vaikeuttaa suuri siementuotanto, hyvä leviämiskyky sekä ihovaurioita aiheuttava kasvineste
- Auringonvalon UV-säteily yhdessä kasvinesteen kanssa aiheuttaa paljaalle iholle palovamman kaltaisia rakkuloita tai ihottumaa ja pigmenttivaurioita
- Ohjeet jättiputkikasvustojen hävittämisestä löytyvät Suomen ympäristökeskuksen kotisivuilta osoitteesta www.ymparisto.fi, hakusanalla jättiputki

Kiikissä kasvikartoitukseen

Köyhä opiskelija sai puolipäiväisen toimistoapulaisen pestin Helsingin yliopiston kasvimuseosta syksyllä 1967. Tehävänäni oli käydä läpi museon Kainuun kasvien kasvupaikkatietoja ja etsiä kasvupaikkojen karttakoordinaatit 120 neliökilometrin ruuduittain. Kasviarkkiin löin leiman, johon merkitsin koordinaatit. Vanhoista julkaisuista etsin vastaavia kasvupaikkatietoja. Osa Kainuustakin jäi rajan taakse, joten pääsin tutustumaan luovutetuiksi määrättyihin mutta professori Ernst Palménin kätkemiin mielenkiintoisiin karttalehtiin.

Tutustuin puhisevaan reikäkorttikoneeseen, jolla tallensin kasvitiedot kartonkisille reikäkortteille. Samassa tilassa lajittelin kortit kasvilajeittain valtavalla puimuria muistuttavalla koneella. Vieläkin muistan pinon, jossa oli kasvitunnuksen sijasta IJU8. Virhelyöntini vuoksi se ei auennut koskaan. – Silloinen nuori maisteri Juha Suominen oli pannut alulle Flora Europaea -kasvikartoituksen, jossa olin siis pikkuisen mukana, onnekseksi. Nyt Euroopasta on kertynyt jo 13 kartasto-osaa.

Koulutyövuosieni aikana olin selvillä houkutuksista osallistua Suomessa jatkuneeseen kartoitukseen. Etsittiin kasviharrastajia, jotka kartoittaisivat eri puolilta Suomea neliökilometrin ruuduilta kasvitietoja. Kun lopetin opettamisen, päätin virkistää muistiani tämän KAISLA-kartoituksen avulla. Tieteelliset nimet ovat valitettavasti muuttuneet jo pariinkin kertaan sitten kuusikymmenluvun, joten työ vaatisi tuoreet aivot.

Olen keskittynyt toistaiseksi Imatran pohjoisosaan ja Oriveden kaupungin Eräjärvelle. Kummastakin olen saanut valmiiksi kolmen ruudun kasvitiedot kolmen viimeisen kesän aikana.

Miten mielenkiintoinen ja monipuolinen Imatran kasvillisuus onkaan! Vanhat teollisuusalueet sekä kartanoitten ja hovien puistot ovat oikeita aarreaittoja. Vuoksen rantakasvit tarjoavat silmäniloa. Lehtoneidonvaippa (kuva ylhäällä) puolestaan tuo metsiin häivähdyksen eksoottisista orkideoista.

Eräjärven lehdoista tein pro gradu -työni 1960-luvulla. Kasvillisuus on muuttunut perusteellisesti; monet lehtokasvit ovat hävinneet kokonaan, samoin pientareet lajineen. Vesikasvillisuus on yksipuolistunut rehevöitymisen myötä. Valoa ei pääse enää pohjaan.

En pysty enää kulkemaan missään katsomatta, mitä katukivien välistä löytyy tai ojan reunalta pilkistää. Olen kiikissä kasveihin ja voin suositella muillekin!

Lehtoneidonvaippa (kuva: Juha Jantunen)

Talvilintuja Vuoksen varrelta

Imatran läpi sulana virtaava Vuoksi on talvella oiva lintupaikka. Järvien jäätyessä syksyn viimeiset vesilinnut kerääntyvät joelle ja rohkeimmat jäävät talvehtimaan. Myös keväällä ensimmäiset muuttajat pysähtyvät Vuokselle.

Runsaimmin lintuja on ruokintapaikalla Mansikkalan keskusliikenneaseman rannassa. Naakkaparvi odottaa levottomana ruokkijaa sillankupeen puissa ja sorsat päivystävät rantavedessä. Helpon ravinnon toivossa sinisor-saparveen voi liittyä myös muita vesilintuja.

Harvinaisemmat talvehtijat etsivät rauhallisemman rannan. Sellainen on esimerkiksi Itä-Siitolan puolella, jossa rehevässä rantavedessä viivähtävät laulujoutsenet ja kanadanhanhet. Myös Neitsytniemen kartanon edustalta on leveämpi lahdelma. Kartanon vanhoja puita ja rantametsää kannattaa myös katsella, sillä metsässä on usein nähty tikkoja ja silloin tällöin myös pöllöjä.

Pässiniemestä ja Imatrankoskelle leveänä virtaavan joen rannat jäätyvät sydäntalvella. Jääreunan tuntumassa kalastelee isokoskeloita, merimetsoja ja uiveloita. Kevätalvella lokit kokoontuvat yöpymään jäälautoille. Kevätmuuton käynnistyttyä harmaa-, kala ja naurulokkien seurasta voi löytää tummaselkäisiä merilokkeja.

Merimetsoja on talvehtinut Vuoksella jo useana talvena. Helpoimmin isot mustat linnut löytyvät Kuparinrannasta. Katse kannattaa kääntää alajuoksulle kohti lintujen suosimaa kiveä terästehtaan edustalla. Kivellä oli viime talvena parhaimmillaan parikymmentä merimetsoa. Luku vaihtelee sen mukaan, kuinka moni on parhaillaan kalassa. Kalastuspaikaksi käy muun muassa Imatrankosken voimalaitoksen virta, joka on myös telkkien suosiossa. Parhaiten rantaan pääsee Mellonlahden puolelta. Rantametsän nakuttelijat on syytä tarkistaa, sillä puuta voi hyvinkin olla hakkaamassa valkoselkä- tai harmaapäätikka.

– Juha Jantunen

Merimetsoja terästehtaan edustan kivellä. (kuva: Juha Jantunen)

Imatran ruutu ei ole sattumalta paras, sillä Etelä-Karjala tarjoaa päiväperhosille erinomaiset puitteet. Täällä itäinen ja eteläinen lajisto paikkaavat kunnolla kättä. Niinpä Joutsenon kaksi ruutua (69, 67) ja Ruokolahti (66) peesaavat heti Imatran vana-vedessä seurannan lajirikkaimpina. Niiltä on myös löytynyt lajeja, jotka Imatran parhaalta puuttuvat. Esimerkiksi muurain- ja rahkahopeatäplä sekä rämekylmänperhonen jäänevät kuitenkin haaveeksi, sillä ne menestyvät vain ojittamattomilla soilla – eikä sellaista Imatralta enää löydy.

Päiväperhosten seuraaminen aurinkoisena kesäpäivänä on luonnonharrastusta parhaimmillaan. Ota eväät matkaan, lampsi luontopolulle tai kulje pellonreunaa. Siellä missä on kukkia, on yleensä myös perhosia. Digipokkarilla saat tallennettua kesäpäivän kauneutta ja siinä sivussa opit myös tuntemaan päiväperhosia. Valtakunnallinen päiväperhosseuranta on avoin kaikille, jotka tuntevat riittävästi päiväperhosia. Tule mukaan!

– *Kimmo Saarinen*

Valtakunnalliseen seurantaan on kertynyt 18 vuoden aikana tietoja lähes 7 000 haaperhosesta (*Limenitis populi*). Näistä peräti joka neljäs (1 900 perhosta) on ilmoitettu Imatran, Ruokolahden ja Joutsenon alueelta. Osuva valinta yhdistyksen tunnukseen! Kuva: Juha Jantunen.

* * *

Käy valtakunnallisen päiväperhosseurannan verkkosivuilla www.luomus.fi/nafi. Sieltä löytyvät niin ohjeet havaintojen lähettämiseen kuin yli sata levinneisyyskarttaakin, jotka perustuvat yli 600 vapaaehtoisen harrastajan ahkerointiin.

Jätevaunun äärellä

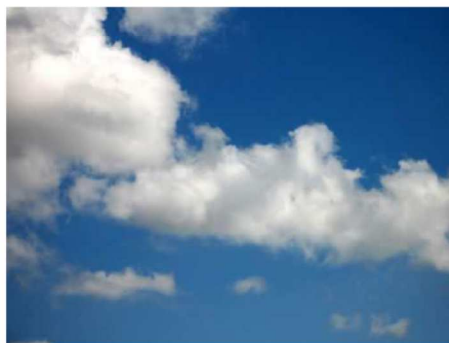
Näin alkuvuodesta ihminen on täynnä hyviä ajatuksia. Seison jätevaunun edessä ja koetan ajatella niitä. Mutta hei, enkös arvannut! Perhe on taas pudottanut palavia sekajätteisiin. Ja palavista löytyy mehutölkki, joka täytyy korjata kierrätyspisteeseen menevien astiaan. Voi pojat! Huokaan raskaasti ja palaan kirjani ääreen. On tärkeää ajatella.

Vauhdittuva ilmastonlämpeneminen pistää ajattelemaan ympäristöä. Tehostan ekoahdistusta oikeilla kirjoilla. Nyt on menossa Risto Isomäen ”34 tapaa estää maapallon ylikuumeneminen”. Kirjan alussa kuvataan meneillään olevia muutoksia, tehdään ennusteita ja luodaan skenaarioita. Luen kuinka mannerjäätiköiden sulamisesta seuraa maanjäristyksiä ja tsunameja, kuinka Länsi-Siperian routa vapauttaa sulaessaan mittavia määriä metaaneja ilmakehään, kuinka nisäkkäät menettävät lisääntymiskykynsä nopeasti, kun ilmakehän happipitoisuus laskee. Ekoahdistaa.

Mitähän tässä voisi tehdä? Etsin lohdutusta netistä. Hesarin etusivu uutisoi, että tyypillinen Google-haku tuottaa noin seitsemän grammaa hiilidioksidipäästöjä. Huokaan syvään, happi tuntuu loppuvan. Ulkona sitä riittäisi, mutta ei, ei enää tähän aikaan, ei tällä pakkasella. Päätän tyytyä kohtalooni ja käydä nukkumaan. Ehkä uni tulee kuitenkin.

Tuleehan uni. Tulee useitakin. Unissani rekat jonottavat rajalla viedäkseen tuhansia ja taas tuhansia maastureita Venäjälle, unissani pietarilaiset heittävät kaikki jätteensä yhteen ja samaan roskaämpäriin, unissani Kiinan tehtaat savuttavat, unissani amerikkalaiset rakentavat taloja muovista. Herään. Jos keittäisikin teetä. Menen keittioon. Seison jätevaunun edessä, yritän ajatella valoisia ajatuksia.

– Marja Huuhtanen

* * *

Viime vuonna yhdistys järjesti tai oli mukana 15 tapahtumassa. Karkeasti arvioiden retkille osallistui noin 170 henkilöä ja kolmeen eri näyttelyyn tutustui noin tuhat ihmistä mm. luonto- ja ympäristöviikolla. Vuoden 2008 ensimmäisessä jäsentiedotteessa luvattiin, että yhdistys palkitsee eniten ”aktivistipisteitä” vuoden aikana keränneen. Hallituksella oli ilo luovuttaa *Runon ja rajan perhoset* -kirja **Pertti Ahvoselle**, jolle kertyi vuoden aikana seitsemän merkintää!

Kun maaoravasta tuli tikutaku...

Eläinten nimien muuttaminen herättää monesti kiivasta keskustelua. Vaikka lintubongarit vastustivat aikanaan muutosta, jossa mustankirjavasta paarmalinnusta tuli kirjo-sieppo, vanhalla nimellä lienee tänä päivänä jo vähemmän kannattajia. Viimeksi keskustelua on käyty laajemmin nisäkkäiden uusista nimistä. Testaahan omat tietosi outojen nimien maailmasta! Oikeat vastaukset löytyvät sivun 8 alareunasta.

1. Vuonna 2008 nisäkäs-nimistötoimikunta esitti suomalaisen nimen jokaiselle maailman 4 629 nisäkäslajille. Nimet lyhenivät melkoisesti. Kultajättiläishyppypäästäinen on nyt kultakuonokas ja kaksivarvaslaskiainen puolestaan
a) hituri b) isolaskuri c) unau d) varvasroikottaja
2. Kotimaisten nisäkkäiden nimissä suurimmat muutokset koskivat sorkkaeläimiä. Metsäpeura on edelleen metsäpeura, mutta saduistakin tuttu kuusipeura on nyt
a) saksanhirvi b) täpläkauris c) valkohäntäkauris
3. Uudistuksen myötä pesukarhusta tuli supi ja maamyyrästä jo käyttöön vakiintunut kontiainen. Suomen vesillä harvinainen vieras beluga tunnettiin aikaisemmin
a) liemikilpikonnana b) maitovalaana c) pyöriäisenä
4. Salomoninviistäjä, pensasvilistäjä ja haamuliitäjä ovat tietysti
a) lintuja b) liskoja c) perhosia
5. Elaska, teisti ja siloneula ovat puolestaan
a) kaloja b) nilviäisiä c) Suomenlahden leviä
6. Minkä rantavesissä hyvin viihtyvän kalan kutsumanimiä ovat mm. Hollolan hoikkapoika, kaislikoitten katapultti ja rantarosvo?
a) ankerias b) hauki c) made
7. Matelijoita ja sammakkoeläimiä on Suomessa 10 lajia. Seuraavista vain yksi on sammakkoeläin, mikä?
a) sisilisko b) rupilisko c) vaskitsa
8. Keväällä ilmestyy kirja Suomen heinäsiirkoista ja hepokateista. Mukana on 32 lajia, joiden joukosta ei sentään löydy
a) ansarimehukattia b) kaislahepokattia c) vihertöpökattia
9. Suomen 55 sudenkorentolajin joukossa ei ole yhtään
a) haisukorentoa b) hukankorentoa c) tytönkorentoa d) ukonkorentoa
10. Aasinkorva ja häränkieli, mitä lienevät?
a) hämähäkkejä b) kasveja c) sieniä
11. Kaali ja nauris kuuluvat ristikukkaiskasveihin, joiden siemenet kehittyvät lituihin. Seuraavista kasveista vain yksi ei ole niille sukua, mikä?
a) lituruoho b) litulaukka c) laukkalitukka d) lutukka

Lue lisää suomenkielisistä nimistä:

<http://www.fmnh.helsinki.fi/luonto/nimet/suomenkieliset.htm>

Imatran lähiluonto hienosti hallinnassa

Tällaiseen tulokseen voisi päätyä yhdistyksen syysvuosikokouksen yhteydessä pidetyn kokeen perusteella. Kuvatkatka lähiluonnon kasveihin, siivekkäisiin ja isompiinkin eläimiin antoi tulokseksi keskimäärin 90 % oikeita vastauksia.

Imatran pääkirjaston neuvotteluhuoneeseen kokoontui syysillan pimetessä 5.11.2008 kaikkiaan parikymmentä kuulijaa. Alustuksen aiheena oli "Onko kaupungissa luontoa?". Runsaan puolituntisen aikana käytiin *Juha Jantusen* laadukkaiden kuvien välityksellä läpi kaikkiaan kuutisenkymmentä kasvia, hyönteistä ja muuta ötökkää sekä isompia siivekkäitä, ja olipa lopussa muutama nisäkäskin.

Esityksen jälkeen kuulijat yllätettiin pistokokeella, jossa jokaiselle näytettiin kymmenen kuvaa. Kukvivasta kuusesta lähdettiin ja oheisen kuvan kattohaikaraan päädyttiin. Välissä kyseltiin mm. perhosbaariin tungettelevista kaunottarista, Suomen tärkeintä kukkien pölyttäjää sekä puutarhoista lähiluontoon karanneen isokokoisen polttavan kasvikarkulaisen nimeä.

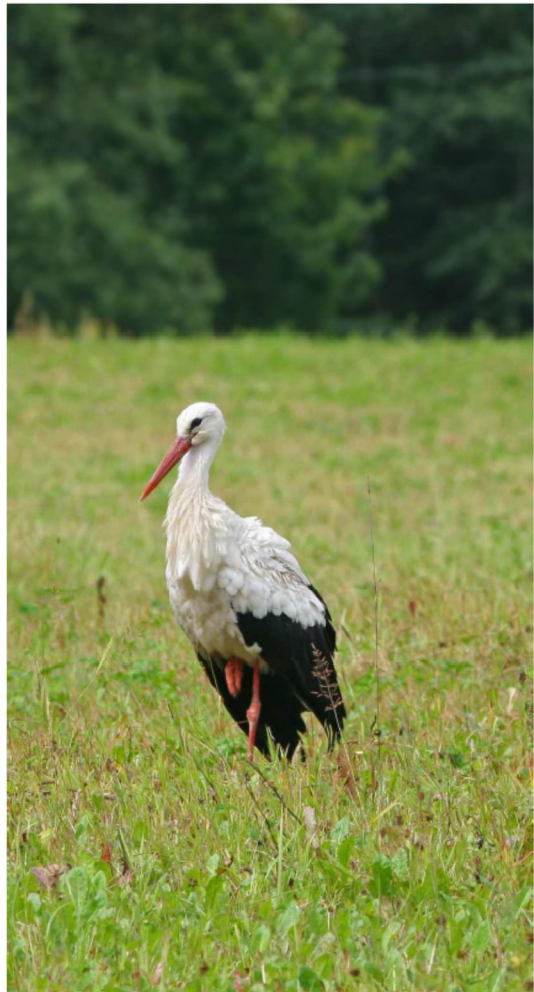
Vastauksen antoi vieruskaverinsa arvioitavaksi 12 uskaliikkaa. Tulosta pelättiin suotta, sillä jokaisella lomakkeella oli keskimäärin yhdeksän oikeaa vastausta! Vankkaa luontotietämystä osoitti viisi täysin oikeaa riviä. Kolme jäi siitä vain pisteen päähän ja muillakin oli vähintään kuusi oikeaa vastausta.

Kuusi, Pohjois-Amerikasta ihmisen mukana tullut lupiini ja viime vuosina voimakkaasti runsastunut neitoperhonen olivat jokaisella vastaajalla oikein. Sen sijaan mehiläisen ja palosirkan tunnistus tuottivat eniten päänvaivaa.

Viime keväänä 57 Itä-Suomen yläkoulun oppilasta teki saman tunnistustestin vastaavan kuvatkatkan päätteeksi. Koululaisilla oikeita vastauksia oli keskimäärin kuusi ja täysin oikea rivi löytyi vain yhdeltä oppilaalta. Sukupolvien välinen ero näkyi satukirjoistakin tutun kattohaikaran tunnistuksessa: syyskokouksen osallistujista se jäi vain yhdeltä nimeämättä, kun taas reilusti yli puolet oppilaista ei lajia tunnistanut.

Yhdistyksen aktiivit pärjäsivät siis mainiosti koululaisille, joiden tietotaso oli jopa hieman odotettua – ja pelättyä! – parempi.

– *Kimmo Saarinen*

Virossa yleinen kattohaikara on harvinaisen vieras Imatran seudulla. Kuva: Juha Jantunen.

* * *